

Néma dzsinn ült Ady torkán

Mélyen hiszem, hogy ha helyünket, hírünket keressük a világban, mindenekelőtt az önmagunkról alkotott képet kell megfestenünk, és ezen önismereti munka során itt az ideje szakítanunk egynémely sztereotípiáinkkal. Ugyanis „az egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalók” Zrínyi Miklós-i igazsága valahogy feloldódott a „mindenkinél alábbvalók vagyunk” önsorsrontó hazugságában. S ezt az önképet többek között Ady festette meg nekünk. Ady, a mi rettenetes táltosfiunk.

Ady meghalt 1919 elején, nem élte meg azokat az iszonyatokat, melyeket ő maga is szorgalmazott, siettetett. Ha megélte volna a proletárdiktatúrát, megtagadta volna, mert sokkal jobb ízlése volt. Ha megélte volna Trianont, megtagadta volna az esztelen internacionalizmust, és a románná lett Nagyváradon, az ő Pece-parti Párizsában bocsánatot kért volna az Egy kis sétáért, és bocsánatot kért volna Tiszától is. Így hiszem, mert muszáj így hinned.

De mindettől függetlenül Ady halála óta már a sokadik generáció fejében és lelkében ültetjük el az önostorozó, önsorsrontó, igazából sehová sem tartozó, elmaradott, bigott, önmagával meghasonlott nemzet képét.

Mindenekelőtt itt ez a Kompország-kép:

„Hozzád száll a mi nagy panaszunk, néhai való királyunk, Korvin, most amikor a magyar fórumon, Pusztaszeren, új nagy kötést csinálnak a magyarok. Hajh, vajon újat-e? Serlegetekbe még nem ömlött felvágott ereitek nedve, még nem kész a lakoma. Nem hallgatnátok-e meg még a lakoma előtt az igriceket?

A mi mondanivalónk nem sok: értjük a magyar Athén fórumát, halljuk a szittyá paripák prűszkölését. Tehát újból Európa ellen mentek, lovas magyarok? Az Időre röhögtök, miért legyen más-ként, mint Szvatopluk után: szent Ázsia nevében törtetni fogtok előre.

Mi, fanyar igricek, azonban kiáltunk még egyet hozzátok. Omlásra készülő vérünket az egekig kiabáltatjuk föl: mit tettetek velünk? Mi komolyan vettük az Időt, mi 1896-ban komolyan 1896-ot írtunk, ti nem, ti csak 896-ot éreztetek akkor is. Meghurcolt benneteket ezer esztendő, át- és át-itatta véreteket kun vérrel, tatár vérrel, szláv vérrel, örmény vérrel, görög vérrel, germán vérrel, oláh vérrel. Ti már nem lehettek Koppányok s Gyulák, s ti Koppányok s Gyulák vagytok mégis.

Vívjátok a dühös szerelemi harcot Áron nyughatatlan népével: ebben a gyilkos ölekezésben bíztunk eddig, a semita élesztőben, a zsidó segítségben. Elmúlt ez is, ez a bizalmunk: erős vagy te, Pusztaszer, erősebb vagy Jeruzsálemnél, erősebb vagy Babilonnál, erősebb vagy Rómánál, erősebb vagy Párizsnál. Légy hivalkodó: erősebb leszel Bécsnél is” – írja Ady búsan az Ismeretlen Korvin-kódex margójára című munkájában, és még hozzáteszi a végső szentenciát:

„Kompország megindult dühösen Kelet felé újra: egy kis sarka leszakadt a kompnak, ott maradt a nyugati partok táján vagy tízezer emberrel; mi lesz ezekkel? Aranyas felét nem bánjuk, aranyuk partra veti őket valahol Nyugaton, nem kénytelenek érezni, hogy nincs hova menni. Hogy elnyeli őket a magyar tatárság, a valóság, melyre, íme, ma ébrednek szegény magyar Ripek, hogy ez elnyeli őket.”

Íme, kész a szentencia, amely idestova száz esztendeje nem megváltoztatható, s amely idestova száz esztendeje megajándékozta hamis kiválasztottságtudattal a „nyugati partokra szakadt” keveseket. Őket szokás ma körúton belüli értelmiségnek csúfolni, ők a „pannon pumák”, akik élet-halál harcot vívnak a „hun hiénával”, hogy egy jóval laposabb képet is idecítáljunk.

S ez csak az egyik Ady-féle hamis tudat.

De idestova száz esztendeje már, hogy új és új generációk fejében és lelkében rögzül a magyar ugar képe.

A magyar ugaron nincsen semmi, csak pusztulás:

Elvadult tájon gázolok:
Ős, buja földön dudva, muhar.
Ezt a vad mezőt ismerem,
Ez a magyar Ugar.

Lehajlok a szent humuszig:
E szűzi földön valami rág.
Hej, égig-nyúló giz-gazok,
Hát nincsen itt virág?

Vad indák gyűrűznek körül,
Míg a föld alvó lelkét lesem,
Régmúlt virágok illata
Bódít szerelmesen.

Csönd van. A dudva, a muhar,
A gaz leház, altag, befed
S egy kacagó szél suhan el
A nagy Ugar felett.

Nos, van-e ennél nagyobb, ennél mélyebb,
ennél sivárabb kilátástalanság? De mindez nem
elég, hiszen idestova száz éve ezen a magyar
ugaron vándorol új és új generációk képzeletében
az örök Hortobágy poétája:

Kúnfajta, nagyszemű legény volt,
Kínzottja sok-sok méla vágynak,
Csordát őrzött és nekivágott
A híres magyar Hortobágnak.

Alkonyatok és délibábok
Mefogták százszor is a lelkét,
De ha virág nőtt a szívében,
A csorda-népek lelegelték.

Ezerszer gondolt csodaszépet,
Gondolt halálra, borra, nőre,
Minden más táján a világnak
Szent dalnok lett volna belőle.

De ha a piszkos, gatyás, bamba
Társakra s a csordára nézett,
Eltemette rögtön a nótát:
Káromkodott vagy füttyörészett.

Hát ezek lennének a mi sztereotípiáink. Úgy
ülnek lelkünkön, mint a néma dzsinn ült Ady tor-
kán. S mindezek mellé még azt is el kell tudnunk
viselni, hogy a mi áldozatunk mindig hiábavaló,
hiszen ez is a szörnyű táltosfiú testamentuma:

Sósabbak itt a könnyek
S a fájdalek is mások.
Ezerszer Messiások
A magyar Messiások.

Ezerszer is meghalnak
S üdve nincs a keresztnek,
Mert semmit se tehettek,
Óh, semmit se tehettek.

Uramisten, micsoda rettenetes, pogány dári-
dó ez! A mindig hiábavaló, felesleges, hamvába
holt áldozat dáridója. És még a Himnuszunk is
ugyanazt üzeni – Csoóri Sándor egy egész esz-
szét szentelt ennek a borzalomnak:

[...] S ah, szabadság nem virúl
A holtak véréből,
Kínzó rabság könnye hull
Árvánk hő szeméből!

Hiába halunk meg. Hiába minden áldozatunk.
Meválthatatlanok vagyunk. Nem tartozunk iga-
zán sehová. Még azt sem tudjuk eldönteni, Ke-
let vagy Nyugat. A magyar ugar meddő, gazos,
magához húzó, magába záró pusztaság, ahol
sosem nő virág. S ezen ballag a végső, a teljes
kilátástalanság felé a Hortobágy poétája.

S ez még csak a Himnuszunk, s mindenek-
előtt Adyunk.

S alig néhány évvel azután, hogy Ady mindezt
megírta, s egy esztendővel azután, hogy meg-
halt, mindezek tetejébe „megérkezett” Trianon.
Tanácsköztársaság, Lenin-fiúk, Kun Béla, Tria-
non. Senki nem élheti ezt túl. Senki – csak mi,
magyarok, a világ legpesszimistább nemzete,
amely egyfolytában temeti önmagát. Pedig eh-
hez képest néhány évvel Trianon, a halálos ítélet
kimondása és végrehajtása után Magyarország
feltámadt. A feltámasztást elvégző három mes-
siás: Horthy, Bethlen és Klebelsberg. A halálos
ítélet kimondása és végrehajtása után néhány
esztendővel ez a három ember csodát tett. A ma-

gyar gazdaságot rendbe tették a semmiből; a magyar pengő stabil, erős és jó fizetőeszközzé vált; francia delegációk jártak hozzánk tanulmányozni a magyar közoktatási rendszert, ugyanis amit Klebelsberg megtett, az megint csak maga volt a csoda (kéretik Kincskereső kisködmönt olvasgatni, vagy úgy általában Mórát, Dióbél királyfit, Furfangos Cintulát, kéretik Kosztolányi Aranysárkányát is tanulmányozni, a mihez tartás végett).

Mindeközben pedig a Bécsig menekülő és ott szívélyes fogadtatásban részesülő kommunista tömeggyilkosok fellármázták egész Európát, miszerint Magyarország a földi pokol, az iszonyat földje, Magyarországon a legsötétebb diktatúra tombol, Magyarországon hamarosan minden összeomlik, Magyarországon mindenki éhezik. A kommunisták és az úgynevezett polgári radikálisok Belgrádban könyörögtek a szerbeknek, hogy vonuljanak már be a csonka országba is, foglalják már el Baranyát is, hogy majd onnan ők – mármint a kommunisták – visszaszerzik a hatalmat, és visszaállítják a „demokráciát”. És persze Európa ájultan hallgatta mindezt, elhitte mindezt, mert hinni akarta. Ebbe a hitébe akarta belefojtani a trianoni gyalázat miatt eleinte még meglévő lelkiismeret-furdalását.

Hát nem ismerős mindez? Hát változott itt bármi is az elmúlt száz esztendő alatt?

Nem, semmi sem változott, már ami ezeket illeti. Éppen ezért van itt az ideje, hogy változtassunk önmagunkon, változtassunk önmagunkhoz

való hozzáállásunkon, leszámoljunk önsorsrontó és önostorozó sztereotípiáinkkal. Így például Ady hamis tudatával.

A „bűnös nemzet”, az „utolsó csatlós” képtelen hazugságaival.

Kitántorgott Amerikába másfél millió emberünk? Ki. Ezzel szemben például a '48-as magyar szabadságharc idején Írországnak nyolcmillió lakosa volt. Ebből 1850-re másfél millió halt éhen (!), és kivándorolt körülbelül kétfélmillió. 1850-ben New York lakosságának 26%-a ír volt – vagyis több ír élt New Yorkban, mint Dublinban! Mégis mi siratjuk egyfolytában önmagunkat, mi szeretünk mindig szegyenkezni.

Ideje ezt befejezni.

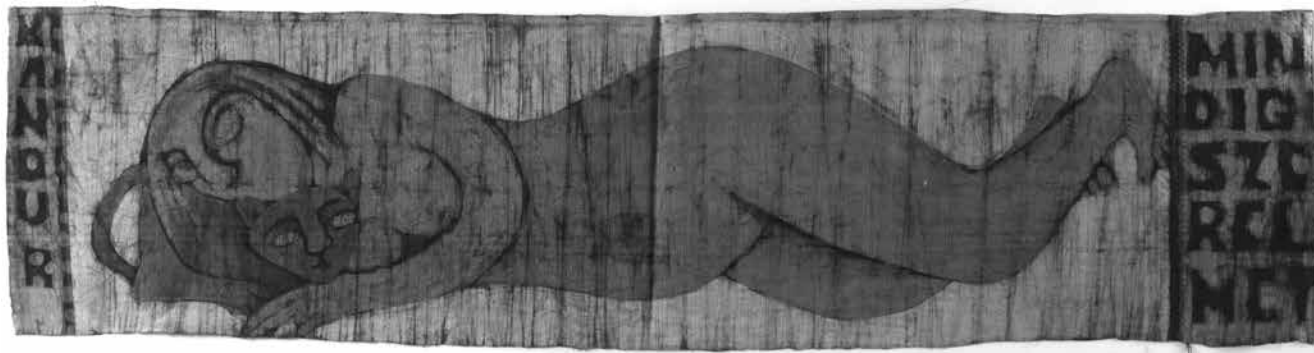
Amúgy körülbelül ezt (is) hívják kultúrpolitikának.

Vagy ha úgy jobban tetszik: kultúrharcnak.

Ideje végre rádöbbenünk, hogy Ady öreg Kúnnéja minden bizonnyal tényleg halni készül; az öreg Kún pedig biztosan bent göthöl a padkán; de a legnagyobb parancs mégsem az volt, hogy tessék a tüdőt kiköhögni – hanem az, hogy tessék megmaradni.

És mi ezt az egy parancsot ezeregyszáz éve maradéktalanul végrehajtottuk. Éppen ezért nincsen semmi szükségünk arra, hogy szeressenek. Különösen ezek a farizeusok ne szeressenek. Én nem szeretném, hogyha szeretnének.

Én azt szeretném, ha önmagunkat tudnánk végre szeretni és megbecsülni.

Kandúr mindig szerelmet jelent (A Krúdy: Álmoskönyv c. sorozatból)